

Sag C-472/20

Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement

Dato for indlevering:

30. september 2020

Forelæggende ret:

Fővárosi Törvényszék (den regionale appeldomstol i Budapest, Ungarn)

Afgørelse af:

28. august 2020

Sagsøger og appellant:

Lombard Lízing Zrt.

Sagsøgt og appelindstævnt:

PN

Hovedsagens genstand

Appel af dom afsagt i første instans i en sag vedrørende en låneaftale i udenlandsk valuta.

Genstand og retsgrundlag for forelæggelsen

Retsvirkninger af, at aftalens hovedgenstand er ugyldig som følge af, at et kontraktvilkår, hvorefter valutakursrisikoen pålægges forbrugeren, er urimeligt – fastlæggelse af sådanne retsvirkninger ved en udtalelse, der afgives af en retsinstans med højere hierarkisk status i en medlemsstat, men som imidlertid ikke er bindende for de lavere retsinstanser – national lovgivning om indførelse af særlige processuelle krav på området for aftalers ugyldighed – efterfølgende regulering af retsvirkningerne gennem lovgivning – den effektive virkning af direktiv 93/13

Retsgrundlag: Artikel 267 TEUF

Præjudicielle spørgsmål

- 1) Såfremt det urimelige kontraktvilkår vedrører aftalens hovedgenstand (oplysningerne om valutakursen var ikke overensstemmende), med det resultat, at aftalen ikke kan opretholdes, og der ikke foreligger enighed mellem parterne, sikrer den effektive virkning af direktiv 93/13 da, at det i mangel af en deklatorisk bestemmelse er en udtalelse, som afgives af en retsinstans med højere hierarkisk status, men som imidlertid ikke er bindende for de lavere retsinstanser, der skal gælde som retningslinje i forbindelse med erklæringen om, at aftalen er gyldig eller har virkninger?
- 2) Såfremt det første præjudicielle spørgsmål besvares benægtende, er det da muligt at genskabe den oprindelige situation, når aftalen ikke kan opretholdes som følge af det urimelige kontraktvilkår vedrørende aftalens hovedgenstand, der ikke foreligger enighed mellem parterne, og den ovennævnte udtalelse heller ikke kan finde anvendelse?
- 3) Såfremt det andet præjudicielle spørgsmål besvares bekræftende, kan der da, i tilfælde af et søgsmål med påstand om erklæring af ugyldighed vedrørende aftalens hovedgenstand, ved lov indføres et krav i forbindelse med [denne] type af aftaler om, at forbrugeren, samtidig med det pågældende søgsmål, ligeledes skal anlægge et søgsmål med påstand om, at aftalen erklæres for gyldig eller for at have virkninger?

Såfremt det andet præjudicielle spørgsmål besvares benægtende, og det således ikke er muligt at genskabe den oprindelige situation, kan aftalerne da efterfølgende erklæres gyldige eller som havende virkninger gennem lovgivning for at sikre ligevægt mellem parterne?

Anførte EU-retlige forskrifter

- Artikel 1, 6 og 7 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugerftaler (EFT 1993, L 95, s. 29, berigtigelse i EUT 2015, L 137, s. 13).
- Domstolens dom af 30. april 2014, Kásler og Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282).
- Domstolens dom af 14. marts 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207).
- Domstolens dom af 3. oktober 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819).

Anførte nationale retsforskrifter

- A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (lov nr. IV af 1959 om indførelse af den civile lovbog), gældende på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede låneaftale: §§ 200, 209, 209/A, 237 og 239/A.

- A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (lov nr. CXII af 1996 om kreditinstitutter og finansielle virksomheder), gældende på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede låneaftale: § 203.
- A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (lov nr. XXXVIII af 2014 om regulering af visse spørgsmål i tilknytning til afgørelsen truffet af Kúria (øverste domstol, Ungarn) med henblik på ensretning af lovgivningen vedrørende låneaftaler indgået mellem finansieringsinstitutter og forbrugerne, herefter »lov DH 1«): §§ 1, 3 og 4.
- A [DH1 törvényben] rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (lov nr. XL af 2014 om de regler, der finder anvendelse på den opgørelse, der er omhandlet i [lov DH 1], og om andre bestemmelser, herefter »lov DH 2«): §§ 1 og 37.

Ved § 37 i lov DH 2 indføres særlige processuelle krav i forbindelse med aftalers ugyldighed. I henhold til denne bestemmelse kan sagsøgeren alene nedlægge påstand om ugyldighedserklæring ved samtidig at nedlægge påstand om, at ugyldighedens retsvirkninger skal finde anvendelse, dvs. at aftalen erklæres for gyldig eller virkningsfuld frem til det tidspunkt, hvor afgørelsen træffes. I mangel heraf kan søgsmålet ikke antages til realitetsbehandling.

- A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (lov nr. LXVI af 1997 om domstolenes organisation og forvaltning), gældende på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede låneaftale: § 33.
- A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (lov nr. CLXI af 2011 om domstolenes organisation og forvaltning), gældende på nuværende tidspunkt: § 25.
- Az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28) PK vélemény (udtalelse nr. 1/2010 af 28.6, afgivet af den øverste domstols civilretlige fællesafdeling vedrørende ugyldighedens retsvirkninger).

Såfremt ugyldighedsgrunden kan afhjælpes eller sidenhen ophører med at eksistere, kan retten i henhold til udtalelsens punkt 5 fastslå, at den ugyldige aftale er gyldig med tilbagevirkende kraft fra tidspunktet for dens indgåelse. Muligheden for at erklære, at aftalen er gyldig, udgør en alternativ løsning, der svarer til genoprettelsen af den oprindelige situation. Såfremt begge retsvirkninger kan finde anvendelse, tilkommer det retten – under udøvelse af sin skønsbeføjelse – at beslutte, hvilken retsvirkning den vil anvende.

- Udtalelse afgivet den 19. juni 2019 af flertallet i Det Rådgivende Råd under Kúria (øverste domstol), hvori retspraksis vedrørende ugyldigheden af de såkaldte låneaftaler i udenlandsk valuta blev undersøgt.

Denne udtalelse, som ikke er bindende for de lavere retsinstanser, tilbyder disse instanser to løsninger, som er lige velbegrundede set ud fra et dogmatisk synspunkt, i forbindelse med ugyldigheden af kontraktvilkår, hvorved forbrugeren pålægges valutakursrisikoen. Dels kan retten erklære låneaftalen i udenlandsk valuta for gyldig og omregne den til ungarske forint med ordinære renter til den rentesats, der var gældende for den ungarske forint på tidspunktet for aftalens indgåelse, og med tillæg af et rentespænd. Dels kan retten ligeledes erklære aftalen for gyldig og fastsætte et loft for valutakursen mellem den udenlandske valuta og den ungarske forint, idet den ved aftalen fastsatte rente lades uændret indtil tidspunktet for omregningen til ungarske forint.

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne

- 1 Den sagsøgte i hovedsagen (herefter »den sagsøgte«) ønskede at købe en personbil af mærket Rover. Hun rådede over egne midler på 362 500 ungarske forint (HUF)¹ og havde behov for at supplere disse med et lån på 1 417 500 HUF. Til dette formål indsendte hun den 3. december 2009 en ansøgning om finansiering til Lombard Finanszírozási Zrt., som var retsforgænger for sagsøgeren i hovedsagen (herefter »sagsøgeren«). Det fremgik af finansieringsansøgningen, at den sagsøgte forpligtede sig til at indbetale sine egne midler den 3. december 2009 og efterfølgende, i perioden fra den 5. januar 2010 til den 5. maj 2016, at erlægge månedlige ydelser på 34 900 HUF, som samlet set ville beløbe sig til 2 689 225 HUF.
- 2 Den 4. december 2009 indgik Lombard Finanszírozási Zrt., som långiver, og den sagsøgte, som debitor, en individuel aftale om forbrugslån i schweizerfranc med en variabel rente. Aftaleparterne fastsatte vilkårene for tilbagebetaling af lånet, og de aftalte ligeledes, at de aspekter, der ikke var reguleret i aftalen, skulle reguleres af de af Lombard Finanszírozási Zrt. udarbejdede generelle betingelser for kreditydelser, som udgjorde en integrerende del af aftalen.
- 3 Den 4. december 2009 underskrev den sagsøgte ligeledes en erklæring om oplysning om risiko. I denne erklæring blev debitoren informeret om den risiko, der var forbundet med rentesatsen og om de udsving, der måtte forventes i den pågældende rentesats. Ifølge disse oplysninger skulle der ligeledes tages højde for valutakursrisikoen. De månedlige ydelser var fastsat i udenlandsk valuta og blev efterfølgende omregnet til ungarske forint, hvorfor der opstod en

¹ – Ifølge Den Europæiske Centralbanks referencekurs svarede 1 EUR til 269,14 ungarske forint på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede aftale, dvs. den 4.12.2009, til 313,33 ungarske forint, da samme aftale blev ophævet den 14.9.2015, til 325,83 ungarske forint, da retten i første instans afsagde sin dom af 11.7.2019, og til 365,53 ungarske forint på tidspunktet for indgivelsen af anmodningen om præjudiciel afgørelse, dvs. den 30.9.2020. Jf. i denne henseende:

https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-huf.en.html

valutakursdifference, og de fremtidige udsving i valutakursen kunne ikke forudsiges. De generelle oplysninger vedrørende udsving i valutakursen fremgik af de generelle betingelser for kreditydelser under overskrifterne »Ændringer i valutakursen I« og »Ændringer i valutakursen II«.

- 4 Lombard Finanszírozási Zrt. blev opløst ved overtagelse den 31. august 2010, og selskabets retsefterfølger indtrådte i stillingen som sagsøger.
- 5 Den opgørelse, der blev foreskrevet i den af den ungarske lovgiver vedtagne lov DH2, var ligeledes gældende for den låneaftale, der var indgået mellem parterne i hovedsagen. I forbindelse hermed opgjorde sagsøgeren i den sagsøgte favør det beløb, som i henhold til lov DH 1 var blevet beregnet på urimelig vis. Det fremgik endvidere af opgørelsen, at den årlige ordinære rentesats var på 22,32%, såvel inden som efter ændringen af aftalen. Den sagsøgte har ikke bestridt denne opgørelse, hvorfor der således er tale om en bekræftet opgørelse.
- 6 Den sagsøgte misligholdt sin betalingsforpligtelse med hensyn til de månedlige ydelser. Som følge heraf ophævede sagsøgeren låneaftalen den 14. september 2015 og anlagde efterfølgende søgsmål mod den sagsøgte ved Pesti Központi Kerületi Bíróság (kredsdomstolen for det centrale Pest, Ungarn) (herefter »retten i første instans«). Sagsøgeren nedlagde påstand om, at den låneaftale, der var indgået mellem parterne i hovedsagen den 4. december 2009, skulle erklæres gyldig med tilbagevirkende kraft fra datoen for dens indgåelse, således at den oprindelige rentesats blev fastsat til 23,07% p.a. Den nedlagde endvidere påstand om, at retten, med henblik på aftalens opfyldelse, skulle idømme den sagsøgte betaling af en hovedstol på 490 102 HUF med tillæg af morarenter samt betaling af sagsøgerens omkostninger i sagen.
- 7 I sit svarskrift påberåbte den sagsøgte sig den urimelige karakter af de vilkår i låneaftalen, hvorefter valutakursrisikoen pålagdes hende fuldt ud, og afviste, at oplysningen om denne risiko havde været klar og forståelig. Hun gjorde ligeledes gældende, at aftalen var ugyldig, eftersom der ikke var fastsat en klar og veldefineret ordinær rentesats, og at de gældende bestemmelser i ungarsk ret således var blevet tilsidesat. Den sagsøgte foreholdt ligeledes sagsøgeren, at denne ikke havde vedlagt et bilag til aftalen med en detaljeret beregning af gældens udvikling, hvilket ville have gjort det muligt at foretage en præcis overvågning heraf. Derudover rejste den sagsøgte modkrav, hvori hun gjorde gældende, at hun siden aftalens indgåelse havde betalt et samlet beløb på 3 151 644 HUF til sagsøgeren, mens det oprindelige lånebeløb alene udgjorde 1 417 500 HUF, hvorfor samtlige betalinger efter oktober 2012 efter hendes opfattelse skulle anses for overbetalinger. Følgelig nedlagde hun i sit modkrav påstand om, at retten skulle idømme sagsøgeren betaling af 1 734 144 HUF på grundlag af aftalens ugyldighed og som følge af ugrundet berigelse. Hun nedlagde endvidere påstand, om at retten skulle pålægge sagsøgeren at udlevere ejerbeviset på personbilen af mærket Rover til hende, og at den skulle træffe afgørelse om annullation af sagsøgerens optionsret.

- 8 Selv om sagsøgeren ganske vist ikke bestred det samlede lånebeløb, som den sagsøgte havde tilbagebetalt frem til det pågældende tidspunkt, bestred den imidlertid det modkrav, der var baseret på ugrundet berigelse, og accepterede heller ikke det beløbsmæssige nedslag, hvorom der blev nedlagt påstand i modkravet. Sagsøgeren gjorde endvidere gældende, at den havde gjort opmærksom på valutakursrisikoen på klar og forståelig vis. Endvidere kunne den omstændighed, at aftalen ikke indeholdt en angivelse af de ordinære rentesatser, efter sagsøgerens opfattelse allerhøjest indebære en delvis ugyldighed, som ville kunne afhjælpes. Endelig anførte sagsøgeren, at sagsøgte ikke havde anfægtet den angivne rentesats i den opgørelse, der var udarbejdet i henhold til bestemmelserne i lov DH 2, hvorfor retten kunne afhjælpe angivelsen af de ordinære rentesatser og derved ophæve aftalens ugyldighed.
- 9 I dom af 11. juli 2019 kvalificerede retten i første instans den omtvistede aftale som en låneaftale i ungarske forint og erklærede den gyldig med tilbagevirkende kraft fra tidspunktet for dens indgåelse, idet den fastsatte den ordinære rentesats i ungarske forint til 23,07% p.a. Retten frifandt sagsøgte i øvrigt. For så vidt angik det af sagsøgte rejste modkrav idømte retten sagsøgeren til at betale 462 419 HUF til sagsøgte og til at overdrage hende ejerbeviset på personbilen af mærket Rover, idet den ligeledes traf afgørelse om annullation af sagsøgerens optionsret. Retten frifandt i øvrigt sagsøgeren for modkravet.
- 10 Med hensyn til den ordinære rentesats i udenlandsk valuta bemærkede retten i første instans i sin begrundelse for dommen, at den af sagsøgeren angivne rentesats ikke i tilstrækkelig grad fremgik af hverken låneaftalen eller af de generelle betingelser for kreditydelser, og at der ikke var ført bevis for en sådan rentesats. Retten i første instans var enig med sagsøgte i, at de af sagsøgeren angivne ordinære renter var i strid med selve grundtanken bag det valutabaserede system. På det tidspunkt, hvor parterne indgik låneaftalen, lå rentesatsen på lån i ungarske forint således på ca. 20%, mens rentesatsen på de lån i udenlandsk valuta, hvorom der blev indgået aftaler i samme periode, var på 10%, eller endda lavere. Ifølge retten i første instans påhvilede det sagsøgeren til støtte for sin påstand at føre bevis for aftalens væsentlige indhold og for den ordinære rentesats i udenlandsk valuta, hvilken den imidlertid ikke gjorde.
- 11 For så vidt angik oplysningen om valutakursrisikoen fastslog retten i første instans, på grundlag af direktiv 93/13, Domstolens dom af 20. september 2018, OTP Bank og OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750) og afgørelse nr. 6/2013 PJE fra Kúria (øverste domstol), afsagt i en sag om ensartet anvendelse af civile retlige bestemmelser, at det kontraktvilkår, hvorved forbrugeren blev pålagt valutakursrisikoen, var urimeligt. Den fastslog ligeledes, at samtlige retsvirkninger skulle finde anvendelse i fællesskab, såvel retsvirkningerne af den urimelige karakter af det kontraktvilkår, hvorved forbrugeren blev pålagt valutakursrisikoen, som dem, der fulgte af den delvise ugyldighed som følge af den manglende fastsættelse af renter.

- 12 For så vidt angik anvendelsen af retsvirkningerne af ugyldigheden lagde retten i første instans den af Det Rådgivende Råd under Kúria (øverste domstol) afgivne udtalelse af 19. juni 2019 til grund. Den erklærede låneaftalen mellem parterne for gyldig, idet den anså den for indgået i ungarske forint, henset til valutakursrisikoens urimelige karakter. På grundlag af den af sagsøgeren udarbejdede opgørelse vedrørende differencen mellem de samlede månedlige ydelser (2 689 225 HUF) og lånebeløbet (1 417 500 HUF), fastsatte retten den oprindelige ordinære rentesats til 23,07% p.a. På grundlag af differencen mellem de 3 151 644 HUF, der reelt var blevet betalt af den sagsøgte frem til det pågældende tidspunkt, og det oprindelige samlede beløb af de månedlige ydelser, som udgjorde 2 689 225 HUF, pålagde retten imidlertid sagsøgeren at betale sagsøgte 462 419 HUF for ugrundet berigelse.
- 13 Sagsøgeren har iværksat appel til prøvelse af den af retten i første instans afsagte dom ved den forelæggende ret, som har forelagt Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 14 Sagsøgeren har nedlagt påstand om, at den forelæggende ret skal ændre dommen fra retten i første instans, således at kvalifikationen af den omtvistede aftale som en låneaftale i ungarske forint udelades, og at den skal dømme sagsøgte til at betale 490 102 HUF i form af hovedstol – hvilket er det samme beløb, som den rejste krav om i første instans – med tillæg af morarenter samt sagsøgerens sagsomkostninger. Den har endvidere nedlagt påstand om fuldstændig frifindelse for sagsøgtes modkrav og om, at den del af dommens konklusion, der vedrører overdragelsen af ejerbeviset på personbilen og annullationen af optionsretten, udelades.
- 15 Sagsøgeren har anført, at det tydeligt fremgik af erklæringen om oplysning om risiko, at sagsøgte skulle tage valutakursrisikoen i betragtning. Sagsøgeren havde ligeledes henledt sagsøgtes opmærksomhed på, at de fremtidige udsving i valutakursen ikke kunne forudsiges. Den omstændighed, at debitor påtager sig valutakursrisikoen som modydelse for nogle mere favorable renter for hende, indebærer efter sagsøgerens opfattelse ikke i sig selv, at låneaftalen i udenlandsk valuta er i strid med loven eller god skik, at den har karakter af åger, at dens genstand er en umulig ydelse, eller at den er fingeret.
- 16 Sagsøgeren har påberåbt sig punkt 1 i afgørelse nr. 2/2014 PJE fra Kúria (øverste domstol), som blev truffet i en sag vedrørende en ensartet anvendelse af civile retlige bestemmelser, hvorefter forbrugeren bærer valutakursrisikoen uden nogen begrænsninger. Et kontraktvilkår vedrørende valutakursrisikoen kan alene gøres til genstand for efterprøvelse, såfremt dets indhold ikke var tydeligt eller forståeligt på tidspunktet for aftalens indgåelse for en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger. Såfremt en sådan forbruger, på grundlag af kontraktvilkårene og de af finansieringsinstituttet tilvejebragte

oplysninger, utvetydigt ville kunne forstå, at valutakursrisikoen udelukkende og på ubegrænset vis påhvilede denne, og at der ikke var noget loft over de udsving i rentesatsen, som kunne være til skade for denne, kan det undersøgte vilkår ikke erklæres for urimeligt. Det er sagsøgerens opfattelse, at de af denne tilvejebragte oplysninger var i overensstemmelse med dom af 30. april 2014, Kásler og Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), og af 20. september 2017, Andriciuc m.fl. (C-186/16, EU:C:2017:703). Sagsøgeren har fremhævet, at det på grundlag af de generelle betingelser for kreditydelser utvetydigt var muligt at fastslå, at debitor ligeledes skulle betale for udsvingene i valutakursen, og at denne kurs kunne være genstand for voldsomme udsving, uden at der var noget loft herfor.

- 17 Sagsøgeren har bestridt erklæringen fra retten i første instans, ifølge hvilken sagsøgeren ikke havde godtgjort rentesatsen på 23,07%, som denne selv havde angivet. Under sagens behandling i første instans havde sagsøgeren således foretaget en detaljeret redegørelse for de ordinære rentebeløb. Da retten i første instans erklærede aftalen for gyldig, havde den samtidig pligt til at ændre de ordinære renter, idet den skulle have taget udgangspunkt i den gældende rentesats for den pågældende udenlandske valuta samt rentespændet. En erklæring om aftalens gyldighed kan således ikke indebære en ændring af den kontraktmæssige ligevægt mellem parterne, således at der i det juridiske forhold opstår et åbenbart misforhold mellem ydelsens og modydelsens værdi.
- 18 Sagsøgte har i sit svarskrift i appelsagen nedlagt påstand om stadfæstelse af den af retten i første instans afsagte dom. Hun har anført, at de oplysninger, der skal tilvejebringes vedrørende valutakursrisikoen, ifølge Kúria (øverste domstol) skal anses for en del af den primære tjenesteydelse, og at aftalen mister sin gyldighed i sin helhed, såfremt disse oplysninger mangler eller er urimelige. Hun har vedlagt flere forskellige domme til støtte for sin påstand.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 19 Den forelæggende ret ønsker i lyset af Domstolens hidtidige praksis at få oplyst, hvilke muligheder lovgivningen giver med hensyn til at erklære aftaler for gyldige og som havende virkninger i tilfælde af, at deres hovedgenstand erklæres ugyldig.